

РІДНА ЦЕРКВА

УКРАЇНСЬКИЙ ПРАВОСЛАВНИЙ
ЦЕРКОВНО-РЕЛІГІЙНИЙ ЖУРНАЛ

RIDNA CERKWA — Ukrainisches Orthodoxes Kirchenblatt

РІК X

в

СІЧЕНЬ—БЕРЕЗЕНЬ 1961

в

Ч. 45

к

Різдвяне Архипастирське Послання Високопреосвященнішого Митрополита Ніканора

ДО ПРЕОСВЯЩЕННИХ АРХИПАСТИРІВ, ВСЕЧЕСНОГО ДУХОВЕНСТВА І ПОБОЖНИХ ВІРНИХ УКРАЇНСЬКОЇ АВТОКЕФАЛЬНОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ

«Спокій оставляю вам, спокій Мій даю вам, не так, як світ дає, Я даю вам»
(Іоан. 14,27).

В тиху Вифлеемську Ніч на окраїнах міста в убогій печері «задля нас людей і задля нашого спасіння» Син Божий тіло прийняв від Діви Марії і став людиною. «Не царськими палатами, а вбогою хатою» зустріла Його земля. Ніхто й не послужив навіть Святій Сім'ї. Сама Пречиста Мати уповила Дитятко убогими пелюшками і положила в яслах, з яких їла худоба... Ale Небо возвістило всьому світові цю новину, яку почули убогі пастухи. З Небес забренів урочистий спів: «Слава на Небі Богу і на землі спокій між людьми доброї волі».

Не звучала ця пісня велично, як грім, блискавка та вогонь на горі Синайській. І не була вона, як жахливий голос труби Останнього Дня, від якого «сонце від жаху померкне, місяць не дасть світу свого, зорі попадають з неба і сили небесні порушаться» (Матф. 24). Сповіщала пісня Ангельська пришестя миру на землю, як «вітер тиховійний» (З Царств 19,12), що прохолоду спрагненим несе в спеку. Цілющою росою падають ці слова святі на стривожене людство, на зблілі серця. Бо що ж може бути кращого на землі, як спокій, любов і братерство між людьми?

Повна сьогодні земля заклику до «миру всього мира». Ale чи може дати той земний заклик справжній спокій людському серцю? Чи є він правдивий, не фальшивий? На жаль, — здебільшого є ті кличі облудними. Ним прикриваються заходи, скеровані до поневолення людського, визиск ненажерливої звіринини, яка непокоїться, що хтось може перешкодити їй видушувати з поневолених людей останню краплю крові... Теперішні заклики до «миру» є перестерігаючий рев хижого звіря, який ще не до решти пожер свою здобич. Коли кінчить свою «роботу», то кинеться шукати нової. I горе буде світові, якщо повірить тим «закликам» і втратить чуйність!...

Різниця поклику до миру Божого і «миру» антихристового — полягає в тім, що спокій, толошений в Різдвяну Ніч Ангелами, органічно пов'язаний з обов'язком «Хвали для Бога», миру перш усього з Богом, а далі з людьми.

Тільки той мир є правдивим, який діється в Бозі, для Бога і з Богом. Не може бути миру на землі без «Слави Богові на Небі», вони — неподільні. «Мир» же антихристів — супроводжується блузніством, обманом, боротьбою «кляс», злобою до брата, а головне зневагою Творця усього світу. Небесне Джерело — приносить спасіння. Джерело антихристове — гниле, отрутне, чадне, смертельне. «Хіба з того самого отвору виливає джерело солодку і гірку воду?» (Іак. 3,11). Добре, святе Джерело дає цілющий напіток. Джерело гадюче — приносить смерть...

Дорогі Брати і Сестри! Усвідомимо собі що різницю і застосуємо до неї! Разом з бажанням миру на землі зноємо молитви й хвалу Богові, Який є єдине Джерело Святости й миру. Будьмо в мірі з нашим Отцем на Небі, будьмо в згоді і брат з братом. Спільно віддаймо славу Богові Небесному, щоб дарував Він і нам спокій душевний, конечний для людини доброї волі.

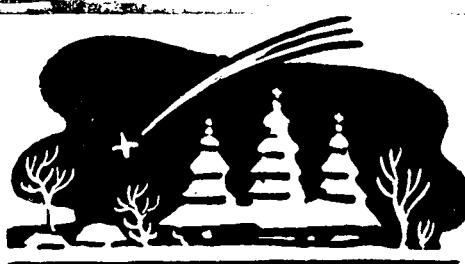
Нехай сохранить Вас Господь! Вас і тих, що тужимо ми за ними! I всім нам дасть радість у Дусі Святому! Христос народжується, славте Його!

† Митрополит НІКАНОР
Карлсруе, Різдво Христове,
Р. Б. 1960

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ І НОВИМ РОКОМ!
Високопреосвященніші Митрополитів, Архиєпископів і Єпископів та все Духовенство й Вірних Української Православної Церкви у вільному світі та ввесь Український Народ щиро вітаємо з святом Різдва Христового й Новим Роком!

Зокрема вітаємо всіх наших Шановних Читачів і Передплатників!

Видавництво «Рідна Церква»

НОВА РАДІСТЬ СТАЛА...

Нова радість стала, яка не бувала,
Над верхопом звіза ясна світу засіяла.
де Христос родився, з Діви волотився,
Як чоловік пеленами убого повився.
Ангели співають, славу возвіщають,
Як на небі, так на землі мир проповідають.
І ми теж співаймо, Христа прославляймо,
Із Марії рожденного смиренно благаймо:
Просимо Тя Царю, просимо всі нині,
Даруй волю, верни славу нашій Україні!

— З НОВИМ РОКОМ! —

Як швидко, як невпинно летить час!.. Ми ось знову на порозі нового року. Щож обіцяє він нам — цей новий 1961 рік?... Що нас чекає, — нам не відомо, — майбутнє сковано від нас... Але ми знаємо, що кожен новий рік ніколи не буває усіянний лише квітами... Раніш, коли ми ще вміли душою молитися, коли ми ще в нашій новорічній молитві знаходили сили мужньо й твердо зустрічати всяку недолю й поборювати всякі болючі несподіванки, сумніви й розчарування, — ці печальні дари багатьох нових років, — тоді було легше. Згадаймо колишній заклик дзвону в новорічну північ та молитву новорічну — «Благослови вінець року благости Твоєї, Господи!»... Який це був добрий звичай! Перше ніж розпочати життя в новому році зо всіма властивими йому життєвими турботами, помолились, чоловіче, Тому, Хто один може добрим благословити кожне новоліття. На жаль, ми хоч і християни, але це ім'я не дає нам утіхи й певності, бо ми згубили те надіння, яке витікало з нашої твердої віри і яке надавало обличчю християнина, дійсного християнина, «сияло ангела». Не дивно, що життя наше стало тепер без оживляючого змісту, воно порожнє, від нього від холодом могили. З багатьох боків ми чуємо сьогодні: «Бога нема!... Бог вмер під ножем науки!»... І ми байдуже слухаемо це. Більш того — між нами є такі, що навіть підтакують цим безглаздим і злочинним кличам. Ми не запалюємося більше гнівом, чуючи таке блознірство, наша віра ослабла, в нас нема більш благородного обурення та рішучих слів в захист Бога: «Ні, неправда, живе Бог, жива душа наша!»... Чому ж так мало чутно мужньої відповіді на згадані кличі? Тому, що багато з нас, під впливом нових «віянь» непевні в собі, непевні в тім, що може дійсно наша душа охолола до Того, Хто її колись запалював огнем переконання й глибокої віри. Отже не криймось, говорімо одверто: ми залишилися здебільшого християнами лише по пашпорту і тому не маємо сили до справжньої мужньої боротьби з безбожництвом,

з велетенською брехнею, що її ми чуємо в наш цей сумний час і бачимо навколо себе; з тою неправдою, що загрожуюче опутує нас своєю отрутною павутиною.

Сумно... Гірко... Боляче... Але неваже ми духовно омертвили? Неваже ми нездібні плакати за майже згубленим?.. Неваже нам не страшно за нашу байдужість, наше безсилля? І неваже нема в нас потреби почати Новий Рік цілючою, оживляючою молитвою? Неваже нас можуть задоволити в початку нового року порожні слова, нещирі побажання, а то ще й гірше — п'янство, сумнівні забави, близькі до звичайного пороку? Ще раз скажемо — сумно...

А десь далеко-далеко в пам'яті ще живуть картини минулого: спів дзвону в новорічну північ, його заклик до новорічної молитви, переповнені віщерть храми, атмосфера ніби дійсно нового життя, нового щастя, нових надій і утівань! І все це черпалося з отих надхненних слів молитви: «Благослови вінець року...» Так, Господи, благослови і тепер, поможи одержати силу і розум змінити наше попсоване життя! Дай нам знову віру апостольську, дай нам мужність бути дійсними християнами, надихні наші серця, зроби наше життя повноцінним і шляхетним, і нехай світло Твоє тихе, невгласиме освітить всі сторони нашого існування. Навчи нас знову молитися Тобі, щоб нам знову піднятися на ту височину, на яку вносить християнина глибока віра, дійсна молитва, благодать св. Таїнств, щоб ми зрозуміли, що життя наше — дар Божий, який ми маємо звернути в достойному вигляді.

Нехай новоліття пригадає нам усім про наше покликання. Кожен з нас, що є послідовником Христа, нехай згадає благовість всім скорбящим і озлобленим про існування вічної Правди і вічної любові. Нехай кожен в день новоліття прочитає святу Євангелію цього дня: «Дух Господній на мені; для того Він помазав мене, щоб Я благовістив убогим, післав мене щоб зцілити розбитих серцем, проповіду-

Прот. Ів. Перелазний

Нові поучення Христа в Євангелії св. ап. Фоми

«Є ж багато і іншого, що створив Ісус, що якби списати одно за одним, то думаю, що й сам світ не вмістив би написаних книг. Амінь.» (Іоан. 21, 25).

Так зазначає св. ап. і св. Іоан про чини і Науку Христа, закінчуячи свою книгу Євангеліє. Цими словами ап. Іоан хоче підкреслити, що написане ним в Євангелії, складає найменшу долю того, що чинив і чого вчив Ісус Христос в час Його земного життя. Ось, в останніх роках майже у всій пресі всього християнського світу земної кулі пролунала вістка про відкриття нового Євангелія св. ап. Фоми.

У свій час ми розглядали твердження негативної (атеїстичної) критики, яка заперечувала історичне існування Ісуса Христа, цебто ця критика твердила, що Христа на землі ніколи не було, отже все те, що написано в Євангелії, що Христос був, що Він Богочоловік, творив чудеса, дав людству Свою Науку і т. д. — все це міт, фантазія, нереальність, не-правда. Цілком зрозуміло, що заперечувалось і саме Євангеліє або цілком, або в певних ступенях. Розгляд і спростованню такого твердження і була присвячена моя спеціальна брошуря «Бог і наука», видана в 1947 р.

Подавши цитати негативної (атеїстичної) критики, ми зазначали: «як видно із наведених цитат, негативна критика розв'язує ці питання хоч і просто, але й досить оригінально: насамперед вона заперечує — «не було, немає і бути не може!» Цебто заперечує догматично, свавільно-суб'єктивно. Кожний із авторів на свій смак, на свої власні погляди трактує ці проблеми і прагне переконати людство в шкідливості чи забобонах релігійних вірувань, не-наче б то проблема «Богочоловіцтва Христа. Його наприроднього народження, як і взагалі чуда вже розв'язана негативно» (див. Ів. Перелазний «Бог і наука», ст. 21). І далі, в розділі «Чи дійсно був Хри-

стос?» подається наступне: «Цілком зрозуміло, коли б з тих, хто має сумнів в історичному існуванні Христа, але прагне істини, зміг би переконатися в цьому абсолютно правдивими, цілком обґрунтованими і безсторонньо — об'єктивними доведеннями християнських істориків, — то справа виглядала б дуже просто й легко...

Але авторові можуть закинути, що докази християнських істориків — це докази людей зацікавлених, які хочуть, щоб правда була на їхньому, християнському боці. А от, мовляв, доведіть правду про Христа на підставі джерел невтральних або ворожих християнству істориків, цебто тих, що були ворогами Христа і боролися з християнством.

Цілком зрозуміло, що доведення мусить базуватися не на коментарях новітніх атеїстів, а на перводжерелах старовинних невтральних або ворожих християнству історичних матеріялах»... (ibid. ст. 80). Отже на підставі цих останніх (невтральних або ворожих християнству) історичних матеріалів і спростовувалися неправдиві твердження атеїстичних критиків, свідомо залишаючи (покищо) абсолютно правдиві й безсторонні об'єктивні докази християнських істориків. Зараз настів час (у зв'язку з відкриттям Євангелії св. ап. Фоми) ці докази подати.

Не треба думати, що християнські історики свої твердження ґрунтуючи лише на підставі своєї віри в Бога, Христа, Євангеліє і т. д. Ні, не тільки тому, а вони підходили до історичних матеріялів з безмірно глибшим аналізом ніж атеїстичні критики, бо християнські історики ґрунтуючи свої твердження на науково-об'єктивному аналізу, а не свавільно-суб'єктивному, догматичному, «не було, немає і бути не може», як це ми бачили у твердженнях атеїстичних критиків. З якою обережністю, пильністю і увагою християнські історики до кожного найменшого історичного джерела, пов'язаного з Христом, яку досконало-наукову методу дослідження історичних матеріялів про Христа вони застосовували — можна бачити на прикладі остаточної канонізації Нового Заповіту, прийнятої і затвердженої аж у 364 році на Лаодикійському Соборі, текстом якого і до сьогоднішнього дня користається весь християнський світ...

Коли ми підходимо до історії відкриття стародавніх матеріялів Євангелій, то нас вражає, що не тільки з величезними труднощами, протягом довгих років, іноді без видимої надії вчені знаходили оригінали, але Сам Господь охороняв дорогоцінні документи від знищення і зберігав їх для людства, кажучи устами пророка Ісремії: «Я бо пильную Слова Мого» (Ісрем. 1. 12). Наведемо 2—3 приклади... Приблизно в кінці XIX ст. всім християнським світом вважалося, що нема надії не тільки в той час, але будь коли в майбутньому довести, що автором

Тому з вірою в Нього вступаймо в Новий Рік!

Прот. Ф. Л.

третєої Євангелії є св. ап. і евангеліст Лука. І не просто доводити (як це було раніше) на підставі лише логічних та психологічних або побічних (а не прямих) історичних джерел, а довести суворо-науково, цебто ґрунтовно, об'єктивно, загально-визнано, загально-обов'язково і логічно, історично-правдивими джерелами... І щож? На початку ХХ ст. раптом з'являється великий труд знаменитого Гарнака, який беззастережно-науково довів не тільки те, що саме він, св. ап. Лука є автором третьої Євангелії, а він також є автором і *Діяній Апостольських*...

На другому прикладі ми мусимо застановитися більш докладно. Зараз християнський світ посідає найціннішу історично-християнську перлину, що має назву «Синайський Кодекс» і в ній грецький текст послання Варнави. Це один із старовинніших документів IV ст. (стосується приблизно 35 р. по Р.Х.) в прекрасному стані, оригінальність якого не заперечується ні одним із самих ортодоксальних атеїстичних критиків.

Як відомо, Тюбінська школа, до якої також належали знамениті німецькі вчені Т. Цан (Ерлянген), Келер (Галле), Гайм (Тюбінген), Шляттер (Тюбінген), Борнгаузен (Марбург) і т. д., поставила проблему: науково довести і незаперечно уgruntувати Канон, прийнятий 364 року на Лаодикійському Соборі, цебто науково довести правильність і правдивість всіх чотирьох канонічних Євангелій (всупереч евангеліям апокрифічним, про що буде нижче), на підставі історично правдивих джерел. Але ця школа, застосовуючи найостанніші методи наукового дослідження, не обмежувалася науковим аналізом лише тих історичних матеріалів, які вже були відомі науковому світу, а прагнула знайти і відкрити нові історичні джерела.

В середині XIX ст. представник Тюбінської школи славний науковий дослідник Константин Тишендорф об'їхав різні місця світу, в яких мав надію знайти будь які, хоча б найменші історичні джерела з цього питання ще йому невідомі. З цією метою він об'їхав всю Європу, Аравію, Палестину, Сирію, Йорданію і т. д., дослідив на старовинних мовах історичні манускрипти, пергаменти і т. д., щедро збагатив джерелами старовинну історію, але того джерела, яке беззастережно обґрунтовувало Канон (четири Євангелії), йому ніяк не вдалося відкрити.

Одного разу (це сталося 1859 р.), коли К. Тишендорф перебував на горі Синай, він зайдов в один старовинний монастир (IV віку, присвячений св. Катерині) і почав докладно розпитувати ченців, чи нема в них в сковищах чи архівах будь яких старовинних рукописів Св. Письма? Ченці членно відповіли, що вони дуже радо хотіли б прислужитися великому вченому, але на пре великий жаль, жодних старовинних рукописів Св. Письма ні в архіві, ні будь в якому сковиці в них у монастирі нема. Глибоко огорчений вченій, подякувавши ченцям, йде до дверей, щоб ввечері вже вийти з Синайо. Обернувшись біля порога, щоб ще раз попро-

щатися, раптом зір його падає на кошик біля пічки, з якого виглядав пом'ягтий рукопис. «Керуючись щасливим інстинктом дослідника» (як пізніше про це доповідав), він з цікавістю запитав, що є в цьому кошику? Йому відповіли, що в кошику тільки різний непотрібний папір, хлам, який вони викинули, бо він їм заважав, і наказали сторожу сьогодні спалити це... Неначе Дух Святий штовхає руку дослідника до кошика і... найкоштовніший діямант історично-християнського документу «Синайський Кодекс» опиняється в руках знаменитого Тишендорфа... «Я бо пильну Слова Мого».

І цілком зрозуміло, що великий вчений і дослідник К. Тишендорф у своїй праці «Lukasschrift» каже: «У всій літературі найстародавніших часів мало прикладів такої величної правдивости, яка в дійсності є в наших чотирьох Євангеліях, коли тільки широ дослідити їх...» І далі, стосуючись питання про цілковиту правдивість і оригінальність евангельського тексту, Тишендорф так закінчує своє наукове дослідження: «...проти „вчених“ доведень і нападів негативних критиків на дійсно правдиві евангельські джерела, — то тут з цілковитою рішучістю, на підставі найсуворіших науково-дослідних даних, треба протестувати...»

Не менш хвилюючою є історія недавнього відкриття Євангелії св. Ап. Фоми, вістка про яку (історію) в останніх часах пролунала на весь християнський світ. Коли ми підходимо до цього хвилюючого відкриття, то без попереднього обґрунтування не буде ясним, яке саме Євангеліє св. ап. Фоми відкрито, бо одні Євангеліє цього автора християнському світові давно вже відоме. Але з цим питанням пов'язані інші: чому так довго підготовлювалася канонізація чотирьох Євангелій, бо ж остаточна канонізація їх відбулася, як згадувалось, аж 364 року? І далі, чому канонізовані Євангелії саме апостолів Матвія, Марка, Луки і Іоана, а не інші Євангелії, які в ті часи були також відомі християнському світові? І нарешті саме основне і найголовніше: на підставі яких даних, аргументів та історичних джерел мужі Лаодикійського Собору, керуючись Духом Святым, визнали правдивість тексту саме цих чотирьох евангелістів і беззастережної святої Правди змісту їх?!

Цілком зрозуміло, що протягом довгих віків, всі ці питання давно вже з'ясовані і відомі до найменших деталів, але для більш ясного розуміння недавнього відкриття (Євангел. ап. Фоми), ми повинні подати хоч коротенькі пояснення, більш зосередивши відповідь на останньому питанні.

Перш за все звернімося до канона, який відкрив італійський вчений-дослідник Мураторі, іменем якого і зветься цей канон («Мураторіїв канон»), в якому подається перелік святих книг. Цей канон стоється II ст. (приблизно 140-160 років по Р.Х.) і перелічує 21 книжку Нового Заповіту, які визнані й прийняті Церквою. Саме в цьому Мураторіевому каноні і подаються наші канонічні Євангелії: Матвія, Марка, Луки і Іоана. Але крім них, канон

містить т. зв. гностичні та апокрифічні евангелії. Гностичні евангелії, прагнучи подати моральний облік Христа, викладені сумішшю казок і правдивих фактів, подані уривками, дуже туманно, а головне протирічно й неясно... Апокрифічні евангелії — занотовуються науково вже в середині III ст. (приблизно 150-170 рокі). Зміст цих Евангелій має виразно легендарний (казковий) характер. Це — скоріше релігійна народня творчість. Як і всяка народна творчість, мають вони в основі своїй певний історичний факт чи подію, які народ огортає своєю власною фантазією і перетворює в свій власний народний міт. Цілком зрозуміло, що слухаючи науку св. апостолів чи мужів апостольських (учнів апостольських) про Науку й Життя Христа, християнські громади різних країн світу, передавали чуте своїм дітям і нашадкам, доповнювали і перетворювали власною фантазією події й факти в легенди. Так виникли апокрифічні евангелії Нікодима, від Євеїв, Якова і Фоми.

Щоб мати приблизне уявлення про характер змісту апокрифічних евангелій, наведемо один приклад саме з апокрифічного евангелія Фоми, бо ім'я св. ап. Фоми, як раз і пов'язане з недавнім відкриттям нового його Евангелія. В апокрифічному евангелії Фоми оповідається про дитячі роки Христа. Як кожна дитина, так і Ісус Христос, бавлячись на дворі, зліплював з глини пташок і кидаючи їх у повітря, кричав: «Лети!» І глиняні пташки летіли, перетворившись у живі тільця... Зовсім остеронь від цих народних казок, легенд і фантазій стоять наші канонічні Евангелії чотирьох евангелістів, як по реально-життєвій (а не фантастичній)

святості, так і беззастережної науково-історичної правдивості.

Саме тому християнським Церквам і громадам перших віків треба було з особливою обережністю розрізняти, що є від релігійної народної фантазії і що є від правдивого Життя Христа і Його Науки. Відірваність і розкиданість християнських громад перших віків по різних країнах світу не давала жадної можливості так легко й швидко мати контакт із звязки між собою Церквам і громадам, щоб нарешті усталити святий і правдивий текст Евангелій.

Тому то мужі Лаодикійського Собору з величезною обережністю та релігійним піднесенням, надхнені Духом Святым, прагнули аналізувати всі матеріали релігійно-християнського значення всіх Церков і громад, щоб виділити, усталити та канонізувати дійсні й правдиві Евангелії. І Господь благословив прагнення мужів Собору, допоміг їм знайти правдивий шлях і джерело Правди, бо ж через тисячі років святість і правдивість цих чотирьох Евангелій підтверджується вже найдосконалішими науковими методами дослідження. Ще й ще раз підтверджується, що правдива наука ніколи не може бути в суперечності з релігією. Навпаки, наука вимагає існування релігії, постулює її... Християнська релігія рухає науку вперед в тому розумінні, що вона збуджує і заооччує дух до дослідження: «Хто любить Бога, тому дано і знання від Нього» — каже апостол (І Кор. 8, 3; докладно див. «Бог і наука»).

(Продовження буде)

Д. Святогірський

КИЇВ

(Фрагменти з циклу)

«Стойте сторозтерзаний Київ».
(П. Тичина)

1

Священний Київ! Скільки в цьому слові
З'єдналось наших мрій і почуттів!
Хто українським серцем не тримтів
Про нього в мислях і при кожній мові?!

Кого на грілі радоші духові
В цім славнім місті за минулих днів?
Кому його краса й церковний спів
Не відкривали небеса Христові?

Утіхою тоді він був мені,
В душі весняно сяяли надії,
Як волі світ в його державні дні,
Та нині Київ радістю не гріє,

Дедалі іншим він стає, на жаль,
І все снує в душі моїй печаль.

2

Його напрочуд пишина панорама,
В якій Мазепин незрівняний хист

Природи чудо із красою храмів
З'єднав художньо в український зміст,
Зруйнована ворожими руками.
Все, що створив мистецтва компоніст,¹⁾
Москва, всесильна підліми ділами,
Змітає люто, наче буря лист.
Померкла та картина чарівлива
Гір київських, яка, було, здаля
Побожний настрій в серце вам всила,
Прекрасного того нема вже дива.
Нема. На місці дорогих святинь
Витас чорна Бавилону тінь.

3

Над чистою емаллю вод Дніпра
Сумні стоять святі зелені гори,
Де злоторіхі сяяли собори, —
Краса і слава предківська стара.
Було відвічно: ранішня пора
Чи підвечірня — вже пливе в простори
Найперший дзвін, і вміть їх цілі хори

Вас кликали в світ миру і добра.
Й під гомін цей небесно так музичний,
Ви входили в найближчий монастир,
Щоб з його співом київським величним
Прийняти в душу благодатний мир,
Піднестися від суети порога
В духовносвітле вічне царство Бога.

4

Бував я часто в славних храмах тих
І слухав їх Всеношні й Літургії.
Чи висловлю в сонетах скромних цих
Від них враження, й нині ще живії.
Не знав годин більш вищих, неземних,
Над ті відправи у святій Софії
За днів воскресних радісно-ясних,
Як нам державні здійснювались мрії.
Брохистий спів прекрасно так лунав,
Усе в красу едналось невимовну,
Святиню давню, всю народом повну,
З височини Христос благословляв.
І радісно в струнких витали навах
Мазепи дух і князя Ярослава.²⁾

5

Був день тоді, якого довго ждали:
Вкривали ввесь Софіївський майдан
Козацтво, стяги, тисячі киян,
Процесія, хоругви ясно сяли,
Лунала пісня «Тебе Бога хвалим»,
Вкраїна вільний святкувала аган.
Співав, здавалось, разом і Богдан,³⁾
Як на чотири сторони читали
Універсал народові ясний:⁴⁾
«Твоїм бо словом, силою і правом
Постала чинно на землі твоїй
Давно жадана Вільна Держава».
Єднались дзвони з голосом пісень,
Усе вітало той великий день.

6

Та не півстиглу ниву град побив,
Не сине небо вкрили чорні хмари, —
Новий Батий, лютіший ніж татари,
Державу нашу кров'ю затопив.
А Київ... Київ варвар осквернив,
А далі він завдав йому удари
Стократно тяжкі як орда й пожари,
Його церкви дощенту розорив.
Найперше він спустошив ті святині,
Віками дбані цінності забрав,
Художні скарби дико поламав,
А самі храми всі віddав руїн.
Із сімдесягть їх отої шал пожер
І гомін дзвонів київських завмер.

7

Стояв прекрасний, мов небесна з'єва,
У незвичайнім благодатнім сні,
На староміській гір височині
Храм Михаїла, златоверхий здавен.⁵⁾
Величною красою був він славен
І нею зір все радував мені,

В душі чуття родились неземні,
Коли в тім храмі слухав я відправи.
Мистецьким дивом був він світовим,
Його середня апсида сяла
Мозаїк пишних скарбом дорогим
(Таких церков у світі дуже мало).
І цю перлину в одну чорну ніч
В прах обернула зловорожа дич.

8

Де Трьох Святих сусідній храм стояв,
Також будова княжої Вкраїни,
«Двірець ЦeKa» опричиніків повстав,⁶⁾
Штаб виконавців «старшобратьїв» чинів.
Лишився тільки на святій вершині,
Де Первозваний в давнині витав,
Його собор, на горах тих єдиний,⁷⁾
Якого ще вандал не зруйнував.
Растреллі твір, він ще красою сяє,
Сріблисто-блілий, на ввесь той окіл
І з острівом всячесним споглядає
Спustoшенні ті гори і Поділ,
А чи й йому руйнної наруги
Не вчинять ници вавилонські слуги.

9

Уже не сяє дивною красою
Успіння храм, Печерський монастир,⁸⁾
Покрили цей священний здавна шир
Страшні руїни пусткою сумною.
Він пережив нещастя під ордою
Татар і інших нехрищених вір
І все, що звідав Київ богатир,
Ta під новою дикою Москвою
Скінчивсь його дев'ятсотлітній вік...
І з-під руїн Вкраїни чути крик:
«О, Боже правий, глянь на ці діяння,
На ворога зішли покари грім,
Терплю безмежні втрати і страждання
І жаданого кінця не бачу їм!»

10

Зруйновано красу архітектури —
Свято-Микільський гетьмана собор,⁹⁾
Найпершим ворог нашої культури
Прирік його жорстоко на розор.
Коли валили ті коштовні мури,
Кремлівських слуг добірно-вірний хор
Брехав на віру й Церкву в одну шкуру,
Як наказав це обласний претор.¹⁰⁾
Той храм пішався на горі високо,
Золотобілий над Дніпром сяє
Красою форм гетьманського барокко,
І серце ї зір він мило чарував.
На його місці «соцбудова» стала,
Похмуриста, мов капище Баала.

11

Загинув так і храм Богоявлення,
Що фундував той самий меценат.¹¹⁾
За пляном всюди низить супостат
Славетні ті мазепинські творіння.
Корчує він нещадно, до коріння,
Всі українські пам'ятки, підряд,

Щоб легше ширити пропагандний чад,
Що наш народ «дійшов культури рівня,
Як приеднавсь до братньої **Москви**»
Й набравсь ума з тієї голови.
Але найбільш газарово і дико
Громить московсько-болшевицький рід
Все створене Мазепою Великим,
Щоб не заставсь від нього ніде й слід.

12

З монастиря Миколи Стовпового
Зостався тільки, спогадом сумним,
Колишніх келій одинокий дім,
Спустошений довкола, й більш нічого.
Мов на зневагу доокілля всього,
Що й так померкло образом своїм,
На місці храмів привидом живим
Стойть нечиста влади синагога.¹²⁾
Чимало кат уже зробити встиг,
Щоб власний образ Києва затерти
(Мовляв, убитий не воскресне з мертвих)
Щоб ніхто з внуків відати не міг,
Що християнський Київ їх віддавна
Красою цвіт, багатий був і славний.

13

Стойть озія, мов тюрма, якась,
Народжена в советській зодчій школі,
Де був собор, що вдавні на Подолі
Церковно-Братським рухом визначавсь.¹³⁾
У церкві цій молився Ігор князь,
Коли вернувсь од половців, з неволі,
Просив у Бога Україні долі,
Щоб без напастей їй вона велась.
А в скорбні дні, коли собор Софії
Безбожний ворог підступом закрив,
Той давній храм катедрою служив
Єпархії в її останній дії, —
В борні за рідний православний дух,
Що його глумив суздальський обух.

14

Спustoшено найдавнішу святиню,
Собор Софійський, найдавніший храм,
Тут став вертеп безбожникам-рабам.¹⁴⁾
Творителям духовної пустині.
Поховань крипти всі уже в руїні,
Нема спокою предківським костям,
І Ярослава Мудрого мощам
Учинено блозніство в домовині.
Обкрадена й розкопана стойть
Свяตиня ця, як і ввесь княжий Київ,
Усе вже в ній «упир голодний»¹⁵⁾ вий.
Ті злодіяння непрощенні зригъ
Пречиста Матір скорбними очима,
Оранта наша вічна, «Нерушима».

15

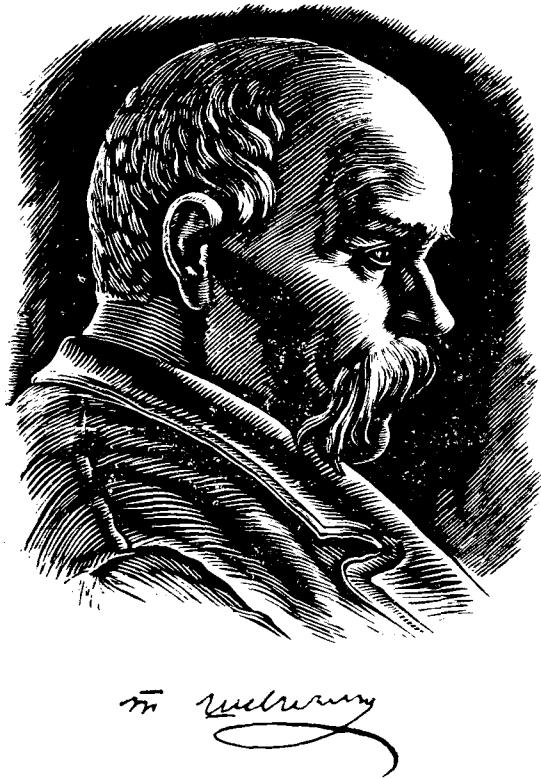
О, Києве, зазнав еси негод
За довгий вік, яких не описати,
Але щораз з руїн і всяких шкод
Знов до життя і розквіту вставав ти.
Тепер новий ось печеніг-народ
Наважився твій образ сплюндрувати

Цілком, щоб сліду від твоїх красот
Уже навік ніде не було знати.
Мій Києве, тяжка журбо моя!
Нешастя терпни світогів незнане...
Невже твій образ більш не засія,
Невже з біди, з руїни ти не встанеш?
Ні, вірю я, воскресні дні прийдуть,
Твоя краса й величність оживеутъ.

Примітки

- 1) Говоримо про культурно-національні діла гетьмана Івана Мазепи, що оздобив Київ пишними храмами стилю українського бароко, збудував кілька нових і реставрував усі храми княжої доби.
- 2) Князь Ярослав Мудрий збудував храм Св. Софії (в 1017-1034 рр.), а гетьман І. Мазепа реставрував і поширив цю велику святиню (1690-1697 рр.).
- 3) Мова про пам'ятник гетьмана Богдана Хмельницького на Софійській площі.
- 4) Четвертий Універсал Української Центральної Ради з 22 січня 1918 р. про самостійну незалежну Українську Народну Республіку.
- 5) Соборна церква Михайлівського монастиря, друга після Софійського собору найвизначніша будова княжої доби, збудована в 1060-х роках. Мала в головному вівтарі багаті мозаїки світлового значення. Зруйнована советами 1934 року (висаджена в одну ніч динамітом).
- 6) Говоримо про церкву Трьох Святителів (стояла в сусістві з Михайлівським монастирем). Зруйнована 1934 р. На місці цього храму совети збудували дім Цека КПБУ.
- 7) Мова про собор св. апостола Андрія Первозваного.
- 8) Соборна церква Києво-Печерської Лаври, третя найдорожча свяตиня Києва, збудована в 1073-1089 рр. Зруйнована 1941 року.
- 9) Миколаївський собор, монументальний своюю красою барокковий храм, збудований гетьманом І. Мазепою (1690-1694 рр.). Його першим зруйновано 1934 р. На його місці совети побудували клуб військової фабрики, що зайняла територію собору і сусіднього Микільсько-Стовпського монастиря, зруйнованого того ж року.
- 10) Одного ранку в червні 1934 р., коли руйнували Миколаївський собор, біля руїн відбувся мітинг робітників, що виконували ту «роботу». Тут советські прикажчики усяко паплюжили реялію і Церкву, а при тім не обмінули й імені гетьмана І. Мазепи.
- 11) Богоявленський собор Братського монастиря, на Подолі, будова гетьмана І. Мазепи того ж часу, що й Миколаївський собор.
- 12) На місці монастиря збудовано військову деревобондину фабрику, що про неї згадано вище.
- 13) Успенський собор на Подолі, будова 1127-1131 рр., який згадується в «Слові о полку Ігоревім». Зруйнований 1935 року. На його місці збудовано незграбне кіно. Цей храм до збудування Богоявленського собору був центром Братського руху м. Києва. В останні дні існування Української Автокефальної Православної Церкви, в 1934-1935 рр., це була катедра митрополита Івана Павловського.
- 14) В лютому 1934 р. советська влада закрила Софійський собор, тобто заборонила богослужіння в ньому. Собор перетворено в так званий «музей-заповідник». «Дослідники» розкопали святиню аж до першої, Ярославової, підлоги (та, що була в наші дні, — вже четверта), всі крипти, де було поховано багато церковних і державних діячів, поховано в срібні царські врати, мистецької роботи (фондація гетьмана І. Мазепи), головного вівтаря і всі інші скарби конфіскували.
- 15) Слова поета Юрія Клена.

До століття смерти Тараса Шевченка

Сто років тому, на чужині, далеко від України, в похмурому й непривітному Петербурзі, 26 лютого ст. ст. 1861 року помер один з найбільших синів українського народу, великий наш поет, національний пророк, борець і мученик за країну долю України Тарас Григорович Шевченко. За своє коротке життя, бо лише 47 років, він, що народився кріпаком, був 24 роки у кріпацтві, понад 11 років був на засланні й лише неповних 12 років на волі, зробив проте більш ніж хто інший з українців для свого народу. Його невелика книга поезій «Кобзар» стала настольною книгою українців, зміст якої глибоко закарбувався в їхніх серцях. Слова Т. Шевченка розбудили приспану національну свідомість українців, вказали їм: «Хто ми? Чий діти? Яких батьків? Ким, за що закуті?» Пригадали їм, що тільки «в своїй хаті — своя правда, і сила, і воля!» Слова Т. Шевченка «розкуйтесь, братайтесь», а особливо слова Заповіту його «Поховайте та вставайте, кайдани порвіте...» аж до здобуття волі й державної незалежності українського народу, залишаються найвищим нашим ідеалом.

Т. Шевченко навіть в найтяжчі хвилини національного буття українського народу був сповнений оптимізму й глибоко вірив у невмирущість нашої нації:

*Не вмирає душа наша,
Не вмирає воля
І несигай не виоре
На дні моря поля,*

*Не скує душі живої
І слова живого,
Не понесе слави Бога,
Великого Бога.
Ми віруєм Твоїй силі
І слову живому;
Встане правда, встане воля
І Тобі одному
Поклоняться всі язики
Во віки і віки.*

(«Кавказ»)

Мов благання Т. Шевченка до нас, говорять його слова:

*Свою Україну любіть,
Любіть її... Во время лютые,
В останнюю тяжкую минуту
За неї Господа молітъ!*

Поява Т. Шевченка була великим даром Божим для нашого народу. До самого Т. Шевченка вповні можна віднести його слова з поезії «Пророк»:

*Неначе праведних дітей,
Господъ, люб'я своїх людей,
Послав на землю ім пророка —
Свою любовь благовістить,
Святуому розуму учить...*

Тому український народ так шанує й любить свого Т. Шевченка. В Шевченківські дні, особливо в цьому ювілейному році, українці будуть згадувати його в своїх молитвах під час ліанаході за його душу в українських православних храмах у вільному світі, будуть вшановувати його урочистими сходинами й святами, друком спеціальних праць і статей.

З нагоди століття смерти Тараса Шевченка кілька сторінок і нашого журнала присвячуємо славній пам'яті великого Кобзаря, вміщуючи його декілька поезій і опис похорону.

УРИВОК З ПОЕМИ «НЕОФІТИ»

*Благословенна в женах
Святая, праведная Мати
Святого Сина на землі!
Не дай в неволі пропадати,
Летучі літа марно тратитьъ,
Скорбящих радосте! Пошли,
Пошли мені святе слово,
Святої правди голос новий,
І слово розумом святым
І оживи і просвіти!
І розкажу я людям горе,
Як тая мати ріки — море
Сльози кровавої лила,
Так як і Ти, і прийняла
В живу душу світ незримий
Твоїого розп'ятого Сина.
Ти, мати Божа на землі,
Ти сльози матері до краю,
До каплі вилила. Ридаю,*

Молю, ридаючи: пошли,
Подай душі убогій силу,
Щоб огненно заговорила,
Щоб слово пламенем взялось,
Щоб людям серце розтопило
І на Україні понеслось
І на Україні свягилось
Те слово — Боже кадило,
Кадило істини! Амінь.

ПОДРАЖАНІС ХІ ПСАЛМУ

Мій Боже мілій! Як то мало
Святих людей на світі стало!
Один на одного куточъ
Кайдани в серці, а словами
Медоточивими устами
Цілуються, і часу їсдуть,
Чи швидко брата в домовині
З гостей на цвинтар понесуть?...
А Ти, о, Господи Єдиний,
Скуєш лукавій уста,
Язык отої велеречивий,

Мовлявши: «Ми — не сугта!
І возвеличимо надіво
І розум наш, і наш язик...
Та ѿде той Пан, що нам закаже
І думатъ так, і говоритъ?»
— «Воскресну я!» — той Пан вам скаже:
• «Воскресну нині, ради іх,
Людей закованіх моїх,
Убогих, нищих... Возвеличу
Малих отих рабів німих!
Я на сторожі коло іх
Поставлю слово...»

І пониче,

Неначе стоптана трава,
І думка ваша. і слова.
Неначе срібло куте, бите
І семикрати перелите
Огнем в горнилі, словеса
Твої, о Господи, такій:
Розкинь же іх, Твої святі,
По всій землі! I чудесам
Твоїм увірюють на світі
Твої малі убогі діти.

Похорон Тараса Шевченка

Тарас Шевченко вмер у Петербурзі в неділю 26 лютого (ст. ст.) 1861 року о п'ятій годині ранку в своєму помешканні.

Близькавкою розійшлася звістка про смерть поета по всьому Петербурзі, а телеграфні droги понесли її до всіх більших міст України. Повідомлено про смерть Шевченка і Галичину.

Надвечір того ж дня перенесено тлінні останки небіжчика до академічної церкви, побіч якої він мешкав.

Труна стояла перед амвоном на чорному катапалку. Була оббита білим луданом — глазетом. З вікон, червоні завіси яких були спущені, на обличчя спочилого спадало червоняве світло...

Уесь понеділок академічну церкву відвідувало багато людей. Один за одним мистеці малювали поета в труні: Мікешин, Ейслер, Дмитрів — Оренбурзький і та інші. Зняли також пітсову маску з поетового обличчя.

В день похорону — у вівторок 28 лютого — не лише всю церкву, а й всі коридори Академії заповнила інтелігенція: вчені, письменники, мистеці і знавці пластичного мистецтва, журналісти, громадські діячі й студентська молодь. Були й усі знайомі поета, який мав іх так багато.

Численно була представлена велика українська колонія в Петербурзі на чолі з «Громадою» і редакційною колегією «Основи». Маніфестаційно прибула на похорон і добре зорганізована, численна петербурзька польська колонія, що складалася переважно з академічної молоді...

Серед тих, що стояли біжче до труни, виділялись постаті П. Куліша, М. Костомарова і В. Білого

зерського — поетових «братчиків» і «союзників» 1847 року.

«Тяжке, невимовно тяжке було останнє прощання... Благоговіння перед спочилим і неторушина тиша були навколо... Щира любов і шаноба до Шевченка здружили всіх». Так описував в «Основах» цей момент його друг Л. Жемчужников.

Коли скінчився сумний обряд відпівання і «останнього цілування», жалібний похід рушив до Смоленського цвинтаря, де Шевченко часто бував, багато рисував і мав свій улюблений куточек. Там для нього викопали могилу. Труну до самого цвинтаря несли студенти.

Десять промов у той день було виголошено над труною поета, — в церкві і на кладовищі. З українців говорили П. Куліш, В. Білозерський, М. Костомаров, П. Таволга-Мокрицький, О. Афанасьев-Чужбинський, П. Чубинський і Ф. Хартахай. З росіян — М. Курочкин і Южаков. Від поляків говорив студент В. Хорошевський.

Перший говорив (ще в церкві) Куліш. Це була найкраща з усіх промов.

«Нема з нас нікого достойного проректи рідне українське слово над домовиною Шевченка: уся сила і вся краса нашої мови тільки йому й відкрилася».

І промовець, вияснивши вагу і значення Шевченка як поета й людини, скінчив так:

«Будь же, Тарасе певен, що ми твій заповіт соблюдемо і ніколи не звернемо з дороги, що ти нам проклав еси. Коли ж у нас не стане снаги твоїм слідом простувати, коли не можна буде нам так, як ти, святую правду глаголати, то лучче ми мовчатимемо...»

Похорон скінчився о п'ятій годині пополудні. Могилу поета вкрили свіжі квіти.

Петербурзька українська «Громада» добре зорганизувала цю жалобну урочистість, а найбільше потрудився над цим вірний друг поета — Михайло Лазаревський.

Серед багатьох ухвал, що їх прийняла «Громада» в день смерти поета у справі увічнення його пам'яті, була ухвала про те, щоб тлінні останки поета, згідно з його заповітом, перевезти на Україну. Домагалася цього й українська київська молодь.

На Смоленському цвинтарі Шевченко пролежав лише два місяці. За цей час щонеділі правили там по ньому панахиди, а могила його вся потопала в квітах.

*

Після довгих кломотів, ексгумацію визначену на 26 квітня. Супроводити труну поетову на Україну доручено було молодим членам «Громади»: мистецько-маліярєві Григорієві Честахівському і студентові Олександрові Лазаревському, майбутньому українському історику. Обох Шевченко дуже любив, і вони були до нього прив'язані всією душою. Спеціально замовлені були гарні дорогі ресорні drogi, що на них від Москви мали везти труну кіньми до Києва. До Москви тлінні останки поетові мали прибути залиницею. Ранком 26 квітня на Смоленському цвинтарі прибули українці великою громадою — всі, хто тільки міг.

Відкопано труну вклали в другу масивну, цинову. Коли вже її поставили на drogi і жалібна громада оточила її, виступив вперед Куліш і сказав промову, в часі якої молодь накрила труну червоною китайкою.

Свою промову Куліш закінчив так:

«Наш єси, поете, а ми народ твій і духом твоїм дихатимемо во віки і віки...»

Жалобна процесія рушила до Миколаївського двірця через Васильєвський острів, Миколаївський міст, Адміралтейську площа, а потім Невським проспектом.

27 квітня тлінні останки поета прибули до Москви, де їх внесли до однієї з церков. Зустріч була урочиста. Відправлено панахиди.

2 травня опівночі прибули до Орла. 3 травня вранці перед труною відправлено панахиду, на якій була вся орловська гімназія з педагогами й директором. Тут вітає мертвого Шевченка Федір Лазаревський, що служив тоді в Орлі. Аж до кінця міста труну поета супроводив священик і всі, що прийшли поклонитися його тлінним останкам, а за містом відправлено ще одну панахиду в присутності великого натовпу. Один з вінків присутні поділили між собою як дорогоцінну пам'ятку.

Скромна зустріч відбулася ще й у Ніжені, а в п'ятницю 5 травня тлінні останки поета прибули до поштової станції Еровари на лівому березі Дніпра за кілька кілометрів до Києва. О. Лазаревський і Г. Честахівський поїхали до Києва, щоб у справі похорону порозумітися з рідною поета, яка вже поз'їдила туди, та з місцевими активнішими

українцями, його друзями або знайомими. Ніякої загальної української громадської організації в Києві тоді не було, але існувала студентська українська «Громада». Місце похорону не було усталене. Між петербурзькими друзями поета і київськими українцями від дня смерти поета провадилося в цій справі жване листування, але питання це лишалося невирішене. Існувало кілька проектів. Називали і Аскольдову могилу, і цвинтар історичного Видубецького монастиря, і урвищу високу гору Щекавицю над самим Дніпром, одну з найефектніших «святих гір київських». Уже перед тим звістка про скоро прибуття тлінних останків Шевченка до Києва дуже схвилювала київську студентську молодь. В суперечках між нею і старшими громадянами перемогла молодь, яка настоювала на тому, щоб Шевченка поховали на Щекавиці. Варфоломей Шевченко (свояк Шевченка) на це погодився...

Отже коли прибули до Києва Лазаревський і Честахівський, вони довідалися, що рідня спочилого поета склалася, зібрали 15 карбованців, що за ці гроші набуто місце на Щекавиці, вже виконано могилу й замовлено високий дубовий хрест. Усе це вже виконав Варфоломей, якого вся рідня поетова, як людину енергійну, практичну — «з бувальців», зробила своїм представником. Але обидва молоді петербурзькі делегати привезли свій власний проект. Вони настоювали на тому, щоб поховати Шевченка на Чернечій горі під Каневом — на місці, яке для нього вже придбав Варфоломей, там, де мала стати вимріяна поетом «хата над Дніпром», яку тепер спочилому мала заступити «хата-домовина». Почалися нові суперечки. І молодь, і дехто із старших громадян уважали, що гідним великого поета місцем вічного спочинку має бути столиця України Київ. Тоді Честахівський витягнув аргумент, перед яким усі склаптуювали: він заявив, що Шевченко, вмираючи, на запитання, де його поховати, відповів йому: «У Каневі». Невідомо, чи це була правда (Честахівського не було при смертному ложі поета), але це вирішило справу. Всі погодилися. Ухвалено було тлінні останки Тарасові перевезти до Канева пароплавом. Але з великим сином України мав по-прощатися український Київ, а ще в п'ятницю 5 травня ввечорі ніхто не знав, у якій саме з київських церков поставлять його труну. Молодь змоглася демонструвати і хотіла, нікого не питаючись, завезти тіло небіжчика до університетської церкви. Старші були тієї думки, що треба порозумітися з адміністрацією, — очевидно, щоб уникнути прикрих несподіванок і перешкод...

Старші громадяни вирішили послати делегацію до генерал-губернатора кн. Васильчикова просити дозволу привезти труну до Києва, до однієї з церков. У делегації були знайомий небіжчика — поета о. Петро Лебединцев, законовчитель другої київської гімназії, і Варфоломей Шевченко. Головною дієвою особою в цих справах був інспектор названої гімназії М. К. Чалий, знайомий й майбутній біограф поета.

Князь Васильчиков дав дозвіл, а щодо церкви,

в якій мали б поставити труну поетову, відіслав делегатів до митрополита київського Арсенія. Той визначив найближчу до Дніпра невелику парафіяльну церкву св. Рождества*). Генерал-губернатор заборонив будь-які промови в церкві й відповідальність за виконання цього наказу поклав на о. Петра Лебединцева.

Поки делегати вели переговори з представниками вищої духовної й політичної влади, за ланцюговим мостом на чернігівському березі Дніпра зібралися багато людей. Були там і селяни, і міщани, і урядовці, і військові, і студенти. Стояло чимало екіпажів, якими поприїзддили сюди заможніші кияни — і панські берліни, і звичайні візники. До натовпу, що чекав тут, приєднувались і прочани, яких цією порою буває дуже багато в Києві. Чимало студентів були в народних національних строях: у чорних киреях, брилях, у шароварах і чоботях. Загальну увагу звертала на себе група поетової рідні — брати його й сестри з дітьми, поетовими небожами. Всіх родичів і своїків, разом з родиною Варфоломея, було чотирнадцять.

Труна з тлінними останками поета стояла вже в Миколаївській Слобідці, куди її рано підвезли з Броварів. Студентська молодь хвилювалася й хотіла, не чекаючи дозволу влади, везти труну через усе місто до Університету. Намір свій студенти почали вже здійснювати, і труну, яку ледве тягли по глибокому піску поштові коні, вже підвезли до мосту: М. К. Чалому та його друзям пощастило після довгих і голосних суперечок із гарячою молоддю спінити жалобну процесію перед мостом і намовити почекати на прибуття делегатів. Уже на короткому відтинку дороги від Слобідки до мосту над труною виголосили багато промов. Для цього drogi з покритою вінками труною студенти раз-у-раз спиняли, і промовці входили на drogi й виголосували промови або читали свої вірші, присвячені поетові.

Коли прибув Варфоломей і всі довідалися, що труну повезуть до церкви св. Рождества, процесія рушила до мосту. Тут студенти випрягли коней і самі повезли поетові останки через усе києво-подільське шосе до церкви. І тут повторювалося те саме, що перед мостом: раз-у-раз виголосувано промови. Говорили не лише українці, а й росіяни, якийсь поляк, якийсь серб, студент Духовної Академії, що виступив від імені балканських слов'ян. Один з промовців тоді ще молодий український етнограф, подолянин Шейковський порівнював Шевченка з пророком Єремією.

Нарешті труну внесли до церкви, і там якийсь приятель Шевченка, монах Братського монастиря, відправив літію.

На другий день, в неділю 7 травня, хоч і падав дощ, але тисячі людей оточили церкву, до якої могла лише увійти незначна частина прибулих. Заупокійну Службу Божу відправив о. П. Лебединцев.

* Цю церкву зруйнували большевики в 1934 році (прим. редакції).

Промов не було, але коли почалася панахида, якась пані в глибокій жалобі протиснулась до труни і поклала на неї терновий вінець.

Коли жалобна процесія виrushila з церкви до Дніпра, повторилося те, що було напередодні: знову процесія спинялася і знову раз-у-раз над труною виголосували промови. Найкращі з них належали студентам Олександрові Стоянову, Володимиrowi Антоновичу і Михайліві Драгоманову.

Пароплав чекав уже під парами коло мосту, а не коло пристані, бо через величезну повінь пристань була нечинна. Настав кінцевий момент прощання Києва з великим поетом. Останню промову виголосив тут, над самим Дніпром, М. К. Чалий.

Так попрощався з великим поетом улюблений і освітланий ним «святий Київ наш великий». Прощання закінчилося там, де чотирнадцять років тому поліція вивела з порома на київський берег арештованого поета-революціонера.

*

Крім усієї рідні поетової та Честахівського й О. Лазаревського, разом з Шевченковою труною попливли до Канева і киян: найдорожчий з усіх друзів його І. М. Сошенко з дружиною, М. К. Чалий теж з дружиною й чимала група київських завзятців-студентів. Плив з ними разом і ще один вірний друг Тарасів — поет Віктор Забіла, який нарочно приїхав до Києва з свого борзенського хутора.

До Канева пароплав прибув аж на другий день 8 травня.

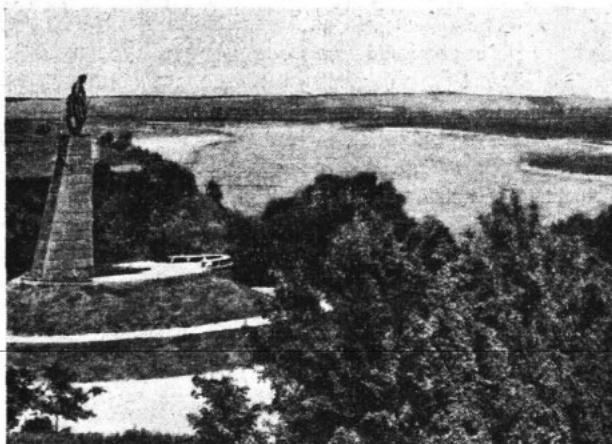
Там на березі Дніпра на нього чекав уже великий людський натовп із канівським духовенством на чолі.

Але виникла й тут несподівана перешкода. Через повінь, яка далеко позаливала береги, не знали, як труну перенести на берег: по дуже мілкій воді важкої труни не можна було перевезти човном, бо він загруз би в мулі. Нарешті, хтось догадався, що найкраще під'їхати до пароплава високим дрябіннястим возом і на той віз спустити труну по канатах. Так зробили. Процесія рушила втору до Канева, де в міському соборі поставили труну й відправили панахиду. Урочиста Служба Божа і день нового похорону на Чернечій горі призначені були на неділю 10 травня. Тим часом на горі копали велику яму-домовину, над якою мали насипати високу могилу. Копали самі — всі ті, хто супроводили останки поетові від Києва до Канева — переважно студентська молодь. Копав її і Віктор Забіла. Підбурені якимось поляком канівські грабарі-міщани заправили таку високу ціну, що патріотична молодь воліла це сама зробити.

Протягом двох днів (8-9 травня) сповіщено про похорон усю околицю, і в неділю до Канева почали звідусіль сходитися люди.

Ніколи, мабуть, Канів не бачив такої сили людей на своїх вузеньких вуличках. Тисячі селян облягали собор, у якому надхнений духовний вітія — о. Мацкевич виголосував своє надгробне слово.

Складене за всіма приписами традіційної реторики, звучало воно тим урочистіше, що було сповнене

Сучасний вигляд могили Т. Шевченка.

глибокого змісту. За мотто до своєї прекрасної проповіді о. Мацкевич узяв євангельський текст: «Хай так просвітиться світло ваше перед людьми, щоб вони бачили ваші добре й прославляли Отця вашого небесного» (Матф. V, 16).

«... Яке ж це світло, про яке говорить Господь і яке повинне просіяти перед людьми? Це світло чисте, нетідроблене, не омана, а світло справжнє...»

«Ось, браття-християни, перед вами світло, що світило всій Україні, перед вами — Тарас Шевченко!»

«Гори канівські, луги й доли українські! Ви бачите перед собою освіченого, рідного мужа, що любив Україну і що його Україна любила взаємно. Від північної столиці Росії і до нашого скромного містечка — чий прах шествує? Кого проводять так далеко з такою пошаною? Чи мужа, сповненого бойових заслуг, чи достойника, що прославив себе на полі політичної діяльності, що діяв силою влади і закону? Ні, браття, — це Шевченко!... Хто його не знає?»...

Прот. Ф. Л.

В ОЛХ ВИ

(з легенд Сходу)

«А тріє царі зі Сходу ідуть,
золото, ладан і смирну — подарки несуть».

(З української колядки).

Три каравани тяглися поволі дорогою, що гадюкою вилася між чотирьох біблійних річок через колишнє місце перебування першої людини. Благодатний холодок від придорожніх яблунь і мигдалевих дерев освіжав мандрівників. П'янкі запахи насичували повітря і сонце ляло свої проміння тисячами веселкових відблисків, подібних до різно-барвних тканин наметів на спинах слонів.

Кожен караван був маленьким палацом, що вирушив в далеку путь зо всіма багатствами, з дорогими подарунками, з різною їжею і вином в дорогих оздоблених посудинах, з охороною і численними рабами. В цих палацах було життя, веселі розмови, дзвінкий сміх жінок.

«... Ти, древній Бористене, що хизусішся сивими хвилями своїми, — Дніпре! Ти, кому судилося нарешті на хребтах своїх хвиль принести до нас прах Шевченка, — повідай ти нам про мужа цього — доброго кожному українцеві Кобзаря?»...

Закликавши всіх молитися за душу спочилого і висловивши жаль, що не може піднести голосу так, щоб « вся Україна на обох берегах Дніпра» прилучилася в цю хвилину до спільноти молитви за Тарасову душу, отець закінчив своє слово апострофою до великого небіжчика і до всієї України:

«Так, в Божі спочивай, брате, — бажання серця Твоого сповнилося: Ти хотів жити в Каневі — от і зажив Ти тут до кінця віку. Благоговій же до граду нашого, Україно: у нас покоїться прах Тараса Шевченка! Тут, на одній з найвищих гір Дніпрових, упокоївся прах його і, як на горі Голгофі, що її видно всьому Єрусалимові й Юдеї, — подібно хресту Господньому водрузиться хрест, що його буде видно по цей і по той бік нашого славного Дніпра».

Після урочистої Служби Божої тисячні маси українських селян, недавніх кріпаків і кріпачок, широкою райдужно-сорокатою стрічкою довго пливли з розташованого на горі Канева до Чернечої гори, а перед ними пливла труна того, як вони казали, «чародія», що «писав людям волю». Яскраве проміння весняного сонця освітлювало цей неповторний образ — містерію прощення українського народу з своїм національним пророком ...

Надвечір над «хатою-домовою» Шевченка виросла велика могила, а її вкрили сотні малих сільських віночків, сплетених руками українських молодиць і дівчат.

На могилі поставлено простий дубовий хрест.

(З книги проф. Павла Зайцева «Життя Тараса Шевченка»).

Перед караванами на білих конях їхали три начальники. Мовчазні, замислені, поважні з чалмами на головах. Весь час вони пильно вдвівлялися в блакитну далечінь неба. Один з них був вже в літах, з білою бородою і лагідними, небесної блакиті, очами; другий — молодший, з засмагленим від сонця і темним, мужнім лицем; третій був ще молодий, з світлим волоссям, що вибивалося з під зеленої чалми. Всі троє були дуже гарні — кожен свою красою — і на їх обличчях сяла мудрість, виказуючи, що це були не прості люди. І дійсно, це були мудреці, маги, вчені. Вони різко відрізнялися від решти людей, що йшли за караванами. При дворі перського царя в Екбатані вони були найвідомішими і найбільш шанованними волхвами й радниками царя. Їхня увага і їхня любов були присвячені небу. Йому віддавали вони своє життя і свою душу. Від зірок вони навчалися пізнавати

таємниці, сковані від інших людей. Ясними, зоряними ночами, коли ввесь світ спочивав, вони розмовляли з небесними світилами. Лише одного вони не знали: імені Того, хто править землею і небом, Кого слухають ті світила...

І ось, побачивши нову зірку, вони рушили з сонливого Сходу, через квітучі долини Ірану, в далеку путь до невідомого Заходу.

* * *

Настав вечір. Під розлогими деревами стали каравани табором. Після вечері люди заснули, зморені подорожжю. Молодий волхв стояв перед входом у намет і, замислений, дивився в небесну, осяяну мільйонами зірок блакить. Він поринув думками в тайну, що не давала йому спокою, що гнала з його очей сон. Він шукав розгадки тайни, що хвилювалася всіх трьох волхвів... де народився Цар царів і хто він?..

Аж раптом, хтось став біля нього і тихим, ніжним голосом назвав його імення:

— Валтазар!

Юнак здивувався. Але потім, майже розгніваний, подумав — хто смів так несподівано з'явитися перед ним і порушити його роздумування над тайнами, що їх сковано від людського розуміння. Він зробив знак, щоб невідома жінка відійшла від нього, але та поклала свою руку на його плече, а другою підняла покривало й показала йому своє обличчя. Вражений несподіванкою він назвав її:

— Атоссо!..

Це була одна з царіven з Екбатана, — прекрасна, смугліва, сімнадцятирічна дівчина.

— Атоссо! Як це можливе? — удруге викликнув молодий волхв.

— Так, це я — відповіла дівчина. Я пристала до каравану і замішалася серед натовпу слуг, щоб іти за тобою. Невже ж ти досі не відчув, що я вже давно люблю тебе? Перед трьома роками ти прийшов до двору царя, моого батька, щоб проливати світло священої науки. Але я лише думала про наближення до тебе. Тут ми вільні, тут нічого нас не розділяє як там!..

Юнак мовчки глянув на неї, а потім спитав:

— Чи ти знаєш, куди ми йдемо і для чого ми виrushili в цю далеку й небезпечну подорож?

— Я того не знаю, ну і щож? Світ існує для мене лише там, де ступають твої сандалі...

— Атоссо! промовив волхв тихим голосом. Атоссо, подивись зі мною на цю ніч. Подивись на мільйони цих зірок на небі. Їх не перерахувати. Вони незчисленні, як незчисленні бажання нашого серця... Атоссо! Вони висять в темній блакиті небес, як вогненні грони... Але чи ти бачиш оту, найбільшу, найяснішу, найдальшу зірку?

— Я побачу її, коли ти мені її покажеш, — сказала Атосса.

Тоді він показав рукою на захід і продовживав далі:

— Так, ота зірка, якої ми раніш не бачили і промінь якої тепер не меркне навіть вдень, коли сяє

сонце, вона блиснить увесь час, вона вказує нам дорогу і це вона примусила нас рушити в цю подорож.

На хвильку він замовк, але, хвилюючись, знову почав говорити далі:

— Чи ти знаєш, що є на кінці нашої цілі, чи ти знаєш, куди веде нас ця зірка?... Цар всемогутній і наймудріший народився! Цей знак, що зірку було провіщено з древніх часів в священих книгах Сходу. Там було написано, що всі земні владики пішли своїх послів до народженого Мудреця, Який з'єднає в собі мудрість усього людства.

Але Атосса повторювала лише одне:

— Що нам до зірок, що нам до людської мудрості? Я кохаю тебе, Вальтазаре, я готова бути твоєю дружиною.

Але юнак ніжно відсунув її від себе і сказав:

— Ні, не торкайся мене, Атоссо. Ми мусимо зберегти чисте серце, щоб краще бачити сяйво чудесної зірки. Атоссо, я накажу найвірнішим моїм слугам відділитися від моого каравана і ти повернешся під їхньою охороною до Екбатану до твого батька.

Але вона спокійно і певним голосом відповіла:

— Покинути тебе! В твоїм каравані їдуть жінки, чому ж мені не йти з тими? До кінця подорожі я не буду говорити з тобою. А після того, коли ти довериши те, до чого покликала тебе зірка, ти може згодишся подарувати мені твоє любове?...

* * *

Каравани дійшли до Месопотамії. Але волхви пerezживали велику печаль: вони не бачили більше нової зірки ні вдень, ні вночі. Вони впали в розпач, думаючи, як знайти місце народження Того, Кому вони несли свої дари, Того перед Ким меркла іхня власна мудрість?... Було вирішено йти до Єрусалиму, щоб можливо там почути про велику подію, що має потрясти ввесь світ. І тут у царя Ірода вони довідалися, що Той, Кого вони шукають, має народитися у Вифлеемі. І вони пішли туди. Тепер подорож ішла по суворій місцевості: навколо — лише каміння, скелі, урвища, безводні долини та горби, де не росла ніяка паша. Але вони не падали духом. Вальтазар ішов перший і без кінця вдивлявся в небо. Його мучило сумління: чи не з тих пір перестала сяйвити чудесна зірка, як він в своїму серці побажав мати Атоссу своєю? Чи з'явиться вона занову?..

Він продовжував іти попереду всіх і ось перед його очима відкрилася оселя: сотня хат, вежа, джерело і пальма біля нього. І раптом юнак знову побачив зірку, що блищає, як маленький вогняний трикутник, над одною з найбідніших хатин. Тепер і другі два волхви побачили зірку, а той смуглівий похитав головою і виявив сумнів:

— Цар царів, могутній з владик чи може народитися в такій жебрацькій хатині!...

Але найстарший волхв, з білою бородою і очами небесної блакиті, сказав:

— Судження людей — завжди немічні. Йдемо в те місто, куди нам вказала зірка.

Вони так і зробили, і ввійшли в місто, викликав-

ши здивовання мешканців, що ніколи не бачили такої яскравої і багатої картини.

Волхви ввійшли в хатину. Щож вони побачили? В хатинці з круглосю, ніби склепіння, стелею сиділа жінка, бідно одягнена й кормила майже наге Немовлятко. На кам'яній долівці не було ні килимів, ні підстілок. Голі темні стіни. Вода в простому глечику... Але, як контраст до цих обставин, радісне було лице Матері і неземним сяйвом сяло личко Дитини. Божественний спокій витав над ними, а навколо був розлитий якийсь особливий мирний настрій, як солодка музика, яку можна відчути лише душою.

І мимохіть схилили три волхви коліна, низько-низько вклонилися Дитяткові й поклали перед Ним свої дари: золото — символ їхньої віри; ладан — символ надії; смирну — символ їхньої любові.

Тихенько ввійшла до хати і Атосса і, мовчазна, впала на коліна перед Немовлятком. Привикши до розкоші, вона вперше близько зустрінулася з такою убогістю. Вона ще не розуміла, що не знала, що з нею робиться, але вона плакала і в той же

час відчувала якусь надзвичайну радість, що вщерть сповнила її серце.

Вечером готувалися каравани в поворотну путь. Вальтазар думав про слова молодої царівні: «Коли ти довершиш те, до чого покликала тебе зірка, ти може згодишся подарувати мені твою любов». І він бачив її такою, як тоді, коли вони вдвох стояли перед наметом. Серце його було сповнене кохання до неї і він вже мріяв про поворот з нею додому, до чарівних пахучих долин рідного Ірану.

Він швидко пішов до того місця каравану, де мусила бути Атосса. Ale там її не було. I на його запит ніхто не знав, де вона. Тоді він побіг в оселю, до хатини, над якою сяяла зірка. Він побачив її на порозі хатини і покликав:

— Атоссо!

Вона почула і всміхнулась. I коли він, ніби наказуючи, покликав її іти за ним, вона закрила йому уста рукою і показала на Немовлятко, що спокійно спало в хатинці:

— Залиши мене, тепер я служитиму Йому.

Хроніка українського православного життя в світі

НІМЕЧЧИНА

ХРАМОВЕ СВЯТО В МЮНХЕНІ

В неділю 16 жовтня Свято-Покровська парафія УАПЦ в Мюнхені відсвяткувала своє храмове свято. Службу Божу відправив декан о. митр. прот. П. Дубицький у сослуженні з свящ. Г. Воробцем і дияконом М. Кардашенком. Співав мішаний хор під керуванням пані О. Дубицької. Слово про опіку Божої Матері над людьми сказав митр. прот. П. Дубицький.

Після Літургії був відправлений молебен до Пресвятої Діви Марії, а після нього відбулася пана-хіда по всіх вояках українців, що життя своє віддали у боротьбі за волю України.

85-ЛІТТЯ ПРОТОПРЕСВ. Г. ТИМКІВСЬКОГО

6 лютого 1961 року сповнюється о. протопресвітеру Геннадію Тимківському, настоятелеві парафії УАПЦ в старечому домі в с. Дорнштадті біля Ульму, 85 років з дня народження.

З цієї нагоди Видавництво «Рідна Церква» складає Всесеснішому Отцю Геннадію, що є найстарший віком серед усього духовенства нашої Церкви, наші найщиріші привіт і побажання здоров'я та спокійних дальших років життя!

Австрія

ХРАМОВЕ СВЯТО В ЗАЛЬЦБУРГУ

Українська православна парафія Воздвиження Хреста Господнього в Зальцбургу весною 1960 року опинилася без власного храму, бо барак, в якому знаходилася українська православна церква, зараз

же по Великодніх святах було розібрано. В наслідок цього своє храмове свято довелося цій парафії святкувати в римо-католицькому храмі при Мюльнергавпштрассе 6, в якому відправляють свої Богослужіння православні серби, настоятель парафії яких відступив на цей день церкву для українців.

Святкування храмового свята відбулося з огляду на певні обставини в неділю 25 вересня, на що було одержано дозвіл від ВПР Митрополита Ніканора. Божественну Літургію в заступстві Адміністратора УАПЦ на Австрію митр. прот. П. Дубицького відправив прот. А. Дублянський, що його парафія в Німеччині лежить найближче до Зальцбургу. Просторий храм був заповнений українцями й сербами. Гарно співав церковний хор під управою П. М. Івашури. У своїй проповіді на Запричасному о. А. Дублянський говорив про значення хреста для нас християн, а на закінчення після витолошення належних многолітніх привітав вірних УАПЦ з храмовим святом і подякував серbam, що спільно з українцями взяли участь у Богослуженні.

В неділю 6 листопада в цьому ж храмі після Божественної Літургії прот. А. Дублянський відправив молебен у зв'язку з 50-літтям священнослужження ВПР Митрополита Ніканора.

ВЕЛИКОБРІТАНІЯ

ВІССВЯЧЕННЯ НОВОГО СВЯЩЕНИКА І ДІЯКОНА

В дніях 29 і 30 жовтня 1960 року ВПР Митрополит Ніканор висвятив у Карслруе для праці у Великій Британії священика о. Василя Покотила і діякона о. Івана Гузова.

Священик о. В. Покотило народжений в 1900 р. на Полтавщині. Весь час на еміграції приймає активну участь у церковному житті: співав у церковному хорі і був дяком. Останні роки готувався до священнослужіння, вступивши на Пастирські курси.

Диякон о. І. Гузов народився в 1898 році на Волині. Студіював на Пастирських курсах. В останні роки був дяком і співав у церковному хорі.

ФРАНЦІЯ

З ЦЕРКОВНОГО ЖИТТЯ

На розлеглих теренах Франції мешкає від 1925 р. пара тисяч православних українців. Спеціально більші скupчення їх є в районах копалень на сході Франції, в Ельзас-Лотарингії і в більших промислових центрах, таких як Ліон, Бевін-Шалет, Сошо, Кальвадос, Крезо, Гренобль, Труа, район Лілля та інш.

Понад сотку українців, що належить до нашої Церкви, є в районі Парижа. Є наші люди й по фермах, особливо в районі Тулузи. Всіх їх треба було б охопити душпастирською опікою, але для того потрібно було відповідних умов, матеріальних засобів і саме головні мати відповідні кадри священиків Української Православної Церкви та ясно поставленої провідної ідеї — зтуртувати всіх православних українців в рідній Православній Церкві.

Цілком зрозуміло, що один священнослужитель, що діяв на терені Франції від 1926 р. до кінця другої світової війни, не міг подолати тим завданням і тому православні українці розбрелися по інших православних церквах, заповнюючи ряди парафіян російських церков, в деяких випадках на 70 відсотків. Такі люди в більшості загинули для нашої нації... Також деяка частина наших людей, живучи на однодію, серед чужого елементу, зовсім відчужилася й забула про свій рід і свою рідну Церкву.

Зовсім інше життя православних українців у Франції розпочалось після другої світової війни, коли то Українська Автокефальна Православна Церква прийняла на себе духовну опіку й організацію церковного життя, в особах покійного бл. пам. Митрополита Полікарпа і сучасного Голови УАПЦ Високопреосвященнішого Митрополита Ніканора. Тепер вже не один священик обслуговує вірних УАПЦ, а кілька. В самому Парижі є два священики: о. протопресвітер В. Вишневський і його вікарій о. Михайло Єремієв, яким допомагають два диякони — о. Яким Мацак і о. Євграф Омельченко. На сході Франції трудиться старенький, але ще бодрій духом о. прот. Терентій Гаврик. Крім того на протязі 1960 року з Божої ласки прибуло ще два священнослужителі, а саме в днях 18-19 червня Високопреосвященніший Митрополит Ніканор висвятив у священики о. Степана Червонецького з Гренобля і в днях 12-13 листопада священика о. Петра Попеля з Ліону.

Ці, обидва нововисвячені отці, є випробовані українці-патріоти, які багато років пропрацювали

на громадсько-церковній ниві. Священик С. Червонецький вчився в Харківській Духовній Семінарії, а о. П. Попель скінчив гімназію в Летичеві на Поділлю. Оба вони знавці церковного співу і довгі роки керували церковно-світськими хорами.Хоч обидва скінчили вже свою шістдесятку, але ще повні сил і бажання якнайкраще послужити своїй рідній Церкві.

В останні часи намічається ще трохи кандидатів на священиків УАПЦ у Франції. Вони пільно підготовлються теоретично й практично до прийняття духовного сану. Тому маємо ширу надію, що деято з них зможе прийняти висвяту для служення при вівтарі, що, дай Бог, нехай станеться якнайскоріше!

Таким чином церковне життя УАПЦ у Франції стає на твердий ґрунт і нема небезпеки перерви з браку священнослужителів.

Необхідно підкреслити, що майже всі священнослужителі УАПЦ у Франції це священики-робітники, які, подібно до св. Ап. Павла, заробляють на свій щоденний прожиток тяжкою працею на фабриках. А тому з особливою пошаною треба оцінювати їхню відповідальну пастирську працю.

Допоможи ж нам, Боге, вірно Тобі служити для спасіння і духовної радості Братів — Українців, яких Ти ввірив нашій духовній опіці!

Протопресвітер В. Вишневський
Адміністратор УАПЦ у Франції

ВІССВЯЧЕННЯ НОВОГО СВЯЩЕНИКА

В Карлсруе Високопреосвященніший Владика Митрополит Ніканор 12 листопада 1960 року висвятив у диякони й 13 листопада у священики о. Петра Попеля з Ліону для пастирського служіння у Франції.

Нововисвячений священик народився на Поділлі в побожній українській родині державного урядовця. Закінчив гімназію в місті Летичеві. В часі визвольних змагань українського народу брав активну участь, як хорунжий армії УНР. В 1920 р. був інтернований у Польщі. В 1923 р. одружився. В січні 1925 р. переїхав до Франції, де перебуває й посьогодні.

З молодих літ приймає участь в церковному житті, зокрема в житті УАПЦ, якій прислужився як дяк і диріктент церковного хору.

ПАРАФІЯЛЬНІ ЗБОРИ В ПАРИЖІ

В неділю, 27 листопада, в приміщеннях української православної церкви в Парижі відбулися парафіяльні збори. Після вислухання звітів з діяльності Парафіяльної Ради й фінансового стану, на внесок Контрольної Комісії уступаючій Парафільній Раді було уділено абсолюторію.

З жалем присутні прийняли резигнацію довголітнього голови Парафіяльної Ради п. інж. Сергія Гордійовича Качури, який з огляду на стан свого здоров'я не міг би діяльно працювати надалі, як це він щиро робив до цього часу.

Зворушлива була хвилина, коли о. настоятель згадував незабутнього диригента сл. п. К. Миколайчука, портрет якого прикрашений квітами стояв на залі зборів. Присутні з чуттям відспівали йому «Вічна пам'ять».

Після виборів членів Парафільної Ради і Контрольної Комісії, п. П. Плевако, голова Комітету Будови Храму УАПЦ в Парижі, поінформував про стан справи закупу площі під будову храму і про пляни дальшої збірки. Потрібні великі гроші, бо ж один метр терену в Парижі коштує понад 50.000 франків або 100 доларів чи 40 фунтів! Однак віримо, що з допомогою Господа й жертьвенністю всіх українців вільного світу цей святий намір буде доведений до кінця й у Парижі постане храм УАПЦ, гідний 45-ти мільйонової нації!

Цікаву проблему порушив п. інж. Созонтів, як доховно обслугити тих молодих осіб з українського роду, які вже зовсім не знають української мови. Чи не можна було б влаштовувати Богослужіння з внесенням до них молитов і піснопінь у французькій мові? Це питання доручено простудіювати о. протопресв. В. Вишневському й свящ. М. Єремієву.

Обговорено труднощі української четвергової школи, яку провадить о. В. Вишневський, о. М. Єреміїв, пані-матка О. Вишневська і п. сот. В. Лисак.

На зборах було багато парафіян, які гідно і побратерськи обговорили парафіяльні справи. Вміло провадив збори п. Юхим Бащуца при секретарюванні п. Миколи Гмирі. Збори почалися й закінчилися молитвою.

Одразу ж після зборів члени новообраної Парафіяльної Ради на своєму першому засіданні розподілили між собою обов'язки в наступний спосіб: голова — п. інж. Юрій Єреміїв, заступник голови — п. Юрій Котляр, скарбник — п. Гавріїл Ізопак, секретар — п. Іван Боганець, староста — п. Гнат Гаврилко і його помічник п. Степан Собчук. Пана С. Качуру постановлено вважати почесним членом Парафіяльної Ради.

В склад Контрольної Комісії вибрано: п. інж. Миколу Маслова, п. інж. С. Качуру, п. Миколу Дрижджа і п. Григорія Безносюка.

ПАНАХИДА ПО СЛ. П. МИТРОПОЛИТІ ПОЛІКАРПОВІ

І в цьому році 1 листопада, згідно з традицією, була відправлена о третій годині пополудні на кладовищі Пер Ляшез у Парижі урочиста панахида за спокій душі Блаженнішого Митрополита Полікарпа.

Випав незвичайно гарний сонячний день. Непроглядні маси французів прийшли на могили своїх близьких і оточили нашу українську групу, що зібралася біля могили заслуженої для Церкви й нації Людини.

Правили панахиду о. протопресвітер В. Вишневський, о. прот. Григорій Бринзау, свящ. Михайло Єреміїв при участі двох дияконів: о. Я. Мацака і о. Є. Омельченка. Співав повний хор під керівництвом п. Г. Безносюка. Відправа панахиди зро-

била невимовне враження на всіх присутніх французів. Вся тисячна маса завмерла і з увагою слухала ектемій та наших, пронизаних смутком, жалібних піснопінь... Потім літії на могилах, недалеко від Митрополичної, сл. п. Командарма Михайла Омеляновича-Павленка і міністра УНР Іларіона Консенка.

Після нашого відходу численні французи підходять до могил і читають написи про нашого спочилого голову УАПЦ, про шефа Української Армії та міністра УНР.

Помолились ми широ за спокій душ заслужених мужів України, а разом з тим провели значну освідомлюючу акцію про Українську Націю й її життєздатність навіть тут, на чужині.

А що це так, доказом того є факт, що до нашої церкви зайдов інтелігент-француз і освідчив, що на нього зробила велике враження величава панахида 1 листопада... В годинній розмові на теми релігійно-політичні, яку ми провели з цим несподіваним відвідувачем і в якій ми порушили багато питань, я переконався, що ми, українці, здобули нових приятелів для нашої справи.

Протопресвітер В. Вишневський

США

ДЕСЯТИ РОКОВИНИ СОБОРУ ПОЄДНАННЯ

У жовтні 1960 р. сповнилися десяті роковини Собору Поєднання, який відбувся в Нью Йорку в жовтні 1950 року. У зв'язку з тими роковинами Владика Архієпископ Мстислав виголосив по радіо в Чікаго промову, в якій подав картину досягнень і розросту Української Православної Церкви в США за останніх десять років.

В цій промові Вл. Архієпископ Мстислав між іншим сказав: «...Коли на Собор Поєднання з'явились представники 42 парафій і було на ньому всього 52 священиків і 2 єпископів, то на сьогодні наша Церква в США налічує вже 94 парафії й 122 духовні особи, в тім чотирьох єпископів. На протязі 10 років померло 11 священиків, а на їх місце прийшло 24 молодих, вихованіх вже нашою Церквою, число ж вірних зросло з 30 до 75 тисяч.

Обраний на Собор 1950 року Провід Церкви негайно приступив до організації загально-церковного центру та допоміжних при ньому установ, які покерували б усіма ділянками життя Церкви. Одразу ж було покликано до життя Науково-Богословський Інститут, як дослідно-наукову установу. Зчорги започатковано організацію Архіву-Бібліотеки, яка вже має тепер коло 10.000 книжок, понад 5.000 світлин і тисячі різних документів, в тім цінні кількасотлітні стародруки та пам'ятки нашої церковно-національної минувшини, як — для прикладу — антиміс і ковчежець митрополита Петра Могили з 1636 року, подаровані ним катедрі Св. Софії в Києві, та книги й інші церковні речі з XVI-XVII століть з інших наших святинь.

Вже в 1952 році придбано власну друкарню, щоб відновити славну українську традицію Києво-Пе-

черської Лаври, Острозької Академії та Успенського Братства у Львові. За 10 минулих років ця друкарня випустила 87 різних видань, в тім 4 томи Історії Української Православної Церкви, на яку наш народ чекав почад 200 років, 10 календарів-альманахів, багато богослужбових книг та кілька мільйонів примірників популярної релігійної літератури.

В 1951 році придбано в Бавн Брук, Нью Джерсі, великий земельний маєток, щоб примістити в ньому всі наші центральні установи. Вартість цього маєтку, в сумі 100.000 дол., яку мало бути сплачено до 10 років, сплатили до 7 років. В 1955 році приступлено до організації центрального українського православного цвинтаря в США...»

Зокрема Високопреосвященніший Архиєпископ Мстислав згадав про будову в Бавн Бруку величавої Церкви-Пам'ятника на молитовний спомин наших прадідів, батьків і матерів та всіх мучеників і геройів нашого народу, що своє життя віддали за Правду Христову. Будова цієї Церкви-Пам'ятника має бути закінчена в 1961 році. У зв'язку з цим Архиєпископ Мстислав закликав до складання дальших щедрих пожертв, від чого буде залежати скоріше викінчення цього храму.

ДОКУМЕНТАЛЬНИЙ ФІЛЬМ З ЖИТТЯ УПЦЕРКВИ

З ініціативи ВПР Архиєпископа Мстислава запроектовано створення документального фільму, який охопив би всі прояви життя Української Православної Церкви в США. Першу частину цього кольорового, звукового фільму під назвою «Животворча Вода» виконано вже й він висвітлюється в тарабіях. Фільм викликує велике захоплення у глядачів.

З великим технічним умінням цей фільм виконали Тарас Проць і Володимир Пипюк. Музичну ілюстрацію до фільму виконав катедральний хор церкви св. Володимира в Нью Йорку, під керуванням проф. В. Завітневича. Першими жертоводами на створення цього фільму були митр. прот. Г. Пипюк і Українська Православна Ліга. Решту коштів покрила Консисторія УПЦеркви в США.

УПОКОЕННЯ ПРОТОПРЕСВ. В. ВАРВАРОВА І СВЯЩ. Т. МАЦАКА

В неділю 9 жовтня 1960 р. упокоївся протопресвітер Василь Варварів, настоятель української православної парафії в столиці США — Вашингтоні. Смерть наступила після тяжкої операції, на 74 році життя й на 40 році пастирської праці, в тому 10 років перебування настоятелем Вашингтонської парафії, яку Покійний сам зорганізував.

Похоронні відправи розпочалися в церкві св. Андрія в Вашингтоні, а очолив їх Архиєпископ Мстислав, якому супроводжено чисельне духовенство. Похорон протопресвітера В. Варварова відбувся 13 жовтня на українському православному цвинтарі в Бавн Брук. Похоронні відправи очолили тут ВПР

Митрополит Іоан і ВПР Архиєпископ Мстислав, яким співслужило 15 священиків і протодиякон.

В ніч на 24 вересня 1960 р. в Мільвоки (США) упокоївся на 47 році життя свящ. Тимофій Мацак. Покійний був родом з Полтавщини. До США прибув з Бельгії, де в 1951 р. був висвячений в священики Архиєпископом Михаїлом. Поховано Покійного в Бавн Брук.

КАНАДА

ДВАДЦЯТЬЛІТТЯ ЄПІСКОПСЬКОГО СЛУЖЕННЯ МИТРОПОЛИТА ІЛАРІОНА

20 жовтня 1960 року сповнилося 20 років з того часу, як у місті Холмі відбулася хіротонія Архимандрита Іларіона Огієнка в Єпископа Холмського, з наданням йому незабаром титулу Архиєпископа. Хіротонію довершили Митрополит Діонісій, Екзарх Константинопольського Патріярха Архиєпископ Пражський Саватій і Єпископ Тимофій. З листопада 1940 року відбулася інтронізація Архиєпископа Іларіона на Холмську катедру.

У зв'язку з цим ювілеєм, у Вінниці, теперішньому місці осідку Високопреосвященнішого Іларіона Митрополита Української Греко-Православної Церкви в Канаді, відбулися церковні урочистості.

СОРОКЛІТНІЙ ЮВІЛЕЙ ДУШПАСТИРСЬКОЇ ПРАЦІ АРХІЄПІСКОПА МИХАІЛА

В минулому 1960 році сповнилося Архиєпископу Михаїлові сорок років його душпастирської праці. Архиєпископ Михаїл, що з 1951 р. живе в Торонто й керує Східньою єпархією Української Греко-Православної Церкви в Канаді, родом з Херсонщини, де довший час священствуває. В Єпископі був хіротонізований в 1942 р. в Києві. На еміграції в Європі перебував у Мюнхені, де був Куратором Богословсько-Педагогічної Академії УАПЦ. Опісля був покликаний на керування життям нашої Церкви в Бельгії, а звідтам переїхав до Канади.

МІСІЙНИЙ ФОНД

З 1959 року в Українській Греко-Православній Церкві в Канаді розпочалася побільщена і організована місійна праця. Усю Церкву було поділено на місійні округи і кожна з них приступила до праці й відбуває свої місійні з'їзди та місійні Богослужіння. Стверджено, що ця місійна праця дає добре наслідки.

Щоб ще більш посилити місійну працю, Високопреосвященніший Іларіон, Митрополит Української Греко-Православної Церкви в Канаді, у вересні 1960 року видав спеціальне Послання з закликом створення Місійного Фонду, збірку грошей для якого в цьому році, а також і надалі, буде переводитися по церквах в день свята Покрови Пресвятої Богородиці. Зібрані фонди буде вжито на місійні потреби, — на утримання священиків по матеріально малоспроможних місцях і громадах, на утримання священиків-місіонарів і т. ін.

**УКРАЇНСЬКЕ ШКОЛЬНИЦТВО
ПРИ КАТЕДРІ СВ. ВОЛОДИМИРА В ТОРОНТО**

В цьому навчальному році в Торонто при українській православній катедрі св. Володимира працює п'ять шкіл: 1) Українська 6-ти клясова школа, навчання в якій відбувається тричі на тиждень по 2 години кожного дня. Школа має 5 учителів і навчається в ній 211 учнів. 2) Курси українознавства, як продовження 6-ти клясової школи, з 50 учнями. 3) Недільна школа, що працює кожної неділі. Охоплює 360 дітей і має 20 учителів. Учні цієї школи обов'язково мають відвідувати Службу Божу, після якої відвідають навчання. 4) Двомовна школа, яка охоплює 16 дітей, які не володіють українською мовою, і 5) музична школа, яку відвідує біля 80 дітей.

Для керівництва шкільною справою при катедрі св. Володимира існує референтура освіти, якою керує пані Фотій. Українська православна катедра св. Володимира в Торонто, дбаючи про шкільництво для українських дітей, провадить дуже важливу працю, зберігаючи цих дітей від денационалізації й виховуючи їх на свідомих синів і доньок Православної Церкви й Українського народу.

**НОВА УПРАВА
ТОВАРИСТВА СТУДЕНТІВ-БОГОСЛОВІВ**

5 жовтня 1960 року відбулися загальні збори Товариства Студентів Богословського факультету при Колегії Св. Андрея у Вінніпезі в Канаді. На зборах обрано нову управу Товариства в складі: о. Ст. Ярмусь — голова, О. Олекшій — заст. голови, І. Похильчук — секретар, Є. Стефанюк — скарбник і Т. Глуханюк — референт преси й зовнішніх зв'язків. Контрольна Комісія: Є. Богословський, В. Василів і М. Анонійчук; бібліотекар — І. Фургалль і старші братчики: С. Сленко і О. Сорочук.

Австралія

ТРЕТИЙ ЧЕРГОВИЙ СОБОР УАПЦЕРКВИ

В дніх 25-27 грудня 1960 р., з благословення ВПР Митрополита Ніканора, в Мельбурні відбудеться Третій Черговий Собор УАПЦеркви в Австралії й Новій Зеландії. В програмі Собору: звіти Голови Консисторії, Скарбника, о. о. настоятелів, Мандатної й Ревізійної Комісії; доповіді про правний стан Єпархії, про поповнення кадрів духовенства й його матеріальне забезпечення, про внутрішній стан УАПЦеркви в Австралії та її взаємини з іншими українськими Церквами; Вибори органів Єпархіального Управління (Єпархіальної Ради, Контрольної Комісії і Церковного Суду) й інше.

В часі Собору відбудеться Пастирська Конференція Владики Варлаама з духовенством. Засідання Собору розпочнуться після урочистої Архиерейської Соборної Служби Божої в церкві св. Марка.

**ПРОСИМО НАДСИЛАТИ ПЕРЕДПЛАТУ
І ВІРІВНЮВАТИ ЗАБОРГОВАНІСТЬ
ЗА ЖУРНАЛ.**

ОГЛЯД ПРЕСИ

**СТАРО-КАТОЛИКИ
ПРО УКРАЇНСЬКУ ПРАВОСЛАВНУ ЦЕРКВУ**

Старо-Католицька Інтернаціональна Інформаційна Служба (АКІД) в Бюлетені ч. 10 з 12 жовтня 1960 року подала обширнішу інформацію з життя Української Православної Церкви.

Перша частина інформації присвячена Конференції представників трьох Українських Православних Митрополій, що відбулася у Вінніпегу в Канаді в дніх від 28 квітня до 1 травня 1960 р. Okrim подання змісту Соборного Послання Єпископату, що взяв участь у цій Конференції, в статті подано короткі інформації про ці три Українські Православні Митрополії, склад їхнього Єпископату та кількість парафій. Далі згадано про Богословську Академію при Колегії св. Андрея у Вінніпегу в Канаді, як школу, що підготовляє новий доріг священиків, а також про Український Богословсько-Науковий Інститут у Карлсруе й про журнал «Рідна Церква».

В другій частині інформації подано опис святкування у Карлсруе 50-ліття священнослуження ВПР Митрополита Ніканора, згадуючи, що це святкування відбулося в старо-католицькій церкві Воскресіння. При цьому подано також коротку біографію ВПР Митрополита Ніканора.

Інформаційна стаття написана об'єктивно й крім однієї нестисlosti, що Архієпископ Полікарп і Архієпископ Алексій були висвячені в 1924 р. (Митрополит Полікарп був висвячений в єпископа в 1932 р.), всі інші подані в ній дані відповідають дійсності. Стаття є цінним інформативним матеріалом про Українську Православну Церкву і за видрукування її на сторінках Старо-Католицької Інтернаціональної Інформаційної Служби в німецькій мові належить її редакції щира подяка..

ВИПРАВЛЕННЯ ДРУКАРСЬКИХ ПОМИЛОК

В «Рідній Церкві» ч. 44 на ст. 7, перша шпальта, рядок 27 зверху, видруковано: «на панаході», має бути «на нараді». На тій же сторінці, друга шпальта, рядок 14 знизу, видруковано «гніву», має бути «гніту». На стор. 10, перша шпальта, рядок 11 зверху, видруковано «майор П. Сумарокін», має бути «майор П. Сумароків».

ПОДЯКА

На пресовий фонд «Рідної Церкви» склали пожертви (всі суми подаємо в німецьких марках):

Преосвящений Владика Андрій — 19,75; п. проф. Ю. Перхорович — 17,12; о. Ю. Семенчук — 7,40; п. А. Маліцевич — 7,40; п. А. Будніченко — 2,90; пані проф. О. Сулим-Бойко — 16,40; п. В. Малець — 7,90; п. Ю. Говорун — 5,80; о. К. Кох — 8,30; п. М. Михайлук — 5,00; о. прот. І. Сиротенко — 1,40; пані М. К. — 8,40; п. Д. Базилюк — 1,40.

Всім Жертводавцям видавництво складає найщирішу подяку.

На продаж церковна чаша, грубо посріблена, в ціні 80.-им. Для бажаючих набути її, висилаю фотознімку.

Pfarrer M. Hajuk,
(13a) Erlangen, Hertleinstr. 35/II.

**ПРОСИМО ЖЕРТВУВАТИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД
«РІДНОЇ ЦЕРКВІ»**

З глибоким сумом повідомляємо рідно, приятелів і знайомих, що по довгих і важких терпіннях упокоївся в Бозі 30 вересня 1960 року в Дорнштадті (Німеччина) на 77 році життя наш дорогий і незабутній Батько і Дідуся бл. п.

о. протоієрей ІЛЯРІЙ ЖУКОВСЬКИЙ

Поховано Покійного 3 жовтня 1960 р. на цвинтарі в Новому Ульмі.

Горем прибита РОДИНА

Від Редакції: В часі друку попереднього числа РЦ, редакція одержала повідомлення про смерть о. прот. І. Жуковського, в якому були подані не точні дані щодо місця і дати смерти та місця поховання Столичного.

ПОДЯКА

Перейняті невимовним жалем і глибоким сумом з приводу невідожуваної смерті нашого найдорожчого Батька і Дідуся бл. п. о. Іларія Жуковського, почуваемось зобов'язаними зложити нашу найсердечнішу подяку Всечеснішим о. о. протопресвітеру Геннадію Тимковському, протоієрею Демиду Буркові та о. Юрію Гудзю за відправу похоронних служб. Зокрема дякуємо о. прот. Д. Буркові за звіршилину промову й прощання над могилою Покійного.

Рівноож дякуємо церковним хорам за співи під час похоронних відправ.

Наша щира подяка всім тим, що принесли поміч нашому Батькові в часі його тяжкої недуги, особливо ми багато зобов'язані п. інж. І. Матюшенкові і пані Катерині Силині за їхні великі й жертвенні труди.

Дякуємо всім парафіянам Дорнштадту і Нового Ульму, що своєю присутністю віддали останню пошану Покійному.

Родина

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

30 жовтня 1960 р. після довгої недуги, прийнявши Св. Тайни, відійшов до Господа в Мондевілі у Франції сл. п. ПЕТРО ЗАХАРЕВИЧ.

Покійний народився у Києві 8 серпня 1900 р. і там же вчився в Духовній школі. Приймав участь, як вояк, у Визвольних Змаганнях за волю України. Потім перебував у тaborах інтернованих у Польщі, а з 1923 року у Франції, де довгі роки працював у металургії, як шеф екіпі. Цілій час приймав діяльну участь при урядженні українських Богослужень і на громадсько-мистецькому грунті. По Покійному залишилася невітішна вдова Анна.

В гарний сонячний день, 3 листопада, о. протоієрей В. Вишневський відправив урочистий чин похорону, на якому був присутній греко-католицький священик о. радник Іван Бачинський. Обидва пан-отці підкresлили гарні християнські громадські чесноти Покійного.

Маса українців, козаків та знайомих і приятелів Покійного з інших націй прийшло віддати останній привіт та попрощацься на віки з цінною й лагідною людиною. Вічна Йому Пам'ять!

В. В.

БІБЛІОГРАФІЯ

(Надіслані видання)

Православний Молитвослов. Молитви ранішні і вечірні. Витяги з Часослова і Октоїха. Видання Генерального Церковного Управління Української Автокефальної Православної Церкви в Великій Британії. Лондон, 1960. Ст. 72.

Крім молитов ранішніх і вечірніх в Молитвослові видруковано Години третю й шосту, Шестопсалміє, вибрані псалми з кафізм на недільний ранній й витяги з Октоїха (тропарі, кондаки, стихири, догматики, сіdalні, іпакої, прокимни й канони на всі 8 голосів), ірмоси з вдячного канона Богородиці, святочні тропарі й співи з вінчання. Шкода, що до цього Молитвослова не вийшла ще перша година.

Ціна Молитовника 50 ам. центів, або 3 шил. 6 пен. англійськими грошами, або 2 нім. марки. Виписувати під адресою:

Very Rev. S. Moltschaniwskyj, 41 Percy Rd. London W. 12, England.

Проф. М. Гадяцький: *Джерела московського комунізму.* Видання Краєвої Управи Спілки Визволення України в Канаді. Торонто, 1960 р. Стр. 128.

Український Збірник. Книга 17. Видання Інституту для вивчення ССР. Мюнхен, 1960. Стр. 132.

В Збірнику між іншими працями видруковано працю Н. Теодорович «Ліквідація Греко-Католицької Церкви в ССР».

Проф. Євген Онацький: *Українська Мала Енциклопедія.* Книжка 7. Літери ЛЕ-МЕ. Накладом Адміністратури УАПЦ в Аргентині. Буенос Айрес, 1960. Стор. 821-948.

В книжці знаходимо такі релігійні, церковні й церковно-історичні гасла: Митрополит Липківський Василь, Єпископ Ліпецький Гервасій, Митрополит Ілісовський Іраклій, Літія, Літургіка, Літургія, Логос, ложечка, лоно, ієромонах Лосицький Михайло, Лот, Лотоцький Олександер, св. Євангeliст Лука, Патріарх Лукарис Кирило, люципер, лямпадка, мчч. Макарій, св. Макарій, свящмч. Митрополит Макарій, Патріарх Макарій, Архиєпископ Максимович Іван, Мала Богородиця, Маланка, Архиєпископ Малошкевич Константин, Мальований Кіндрат, манастир, мандрівні дяки, манна, мантія, Єпископ Маркел, св. Євангeliст Марко, Папа Мартин I, св. Євангeliст Матвій, Мати Божа, Матусайл, Межигірський манастир.

Вже з'явилася 7 книжка УКРАЇНСЬКОЮ МАЛОЇ ЕНЦИКЛОПЕДІЇ проф. Є. Онацького. Книжка 1 і 2 коштують по 2 дол., а всі інші по 1,75 дол. Восьма книжка з'явиться в першій половині 1961 року і коштує в передплаті 1,50 дол. Замовлення і гроші слати на адресу Видавництва: VRev. Boris Arijczuk, Casilla de Correo Cent. 160, Buenos Aires, Argentina, або в Німеччині: Rev. M. Hayuk, Hertleinstr. 35. II, (13 a) Erlangen, Germany. В Австрії: K. Lastiwka, Linzerstr. 53/13, Wien XIV, Austria.

«РІДНА ЦЕРКВА» виходить квартально. Видавець: Вище Церковне Управління Української Автокефальної Православної Церкви на чужині. Редактор: Колегія. — Адреса адміністрації: Oberpriester Theodor Luhowenko, (17 a) Karlsruhe-Durlach, Reichenbachstr. 23, Bundesrepublik Deutschland. Адреса реєстрації: Oberpriester Anatol Dublanskyj, (13 b) Landshut/Bay, Schönaustr. 15 b, Bundesrepublik Deutschland. «RIDNA CERKWA» erscheint vierteljährlich. Herausgeber: Hauptverwaltung der Ukrainischen Autokephalen Orthodoxen Kirche, (17 a) Karlsruhe-Waldstadt, Schneidemühlerstr. 12. Bundesrepublik Deutschland.